

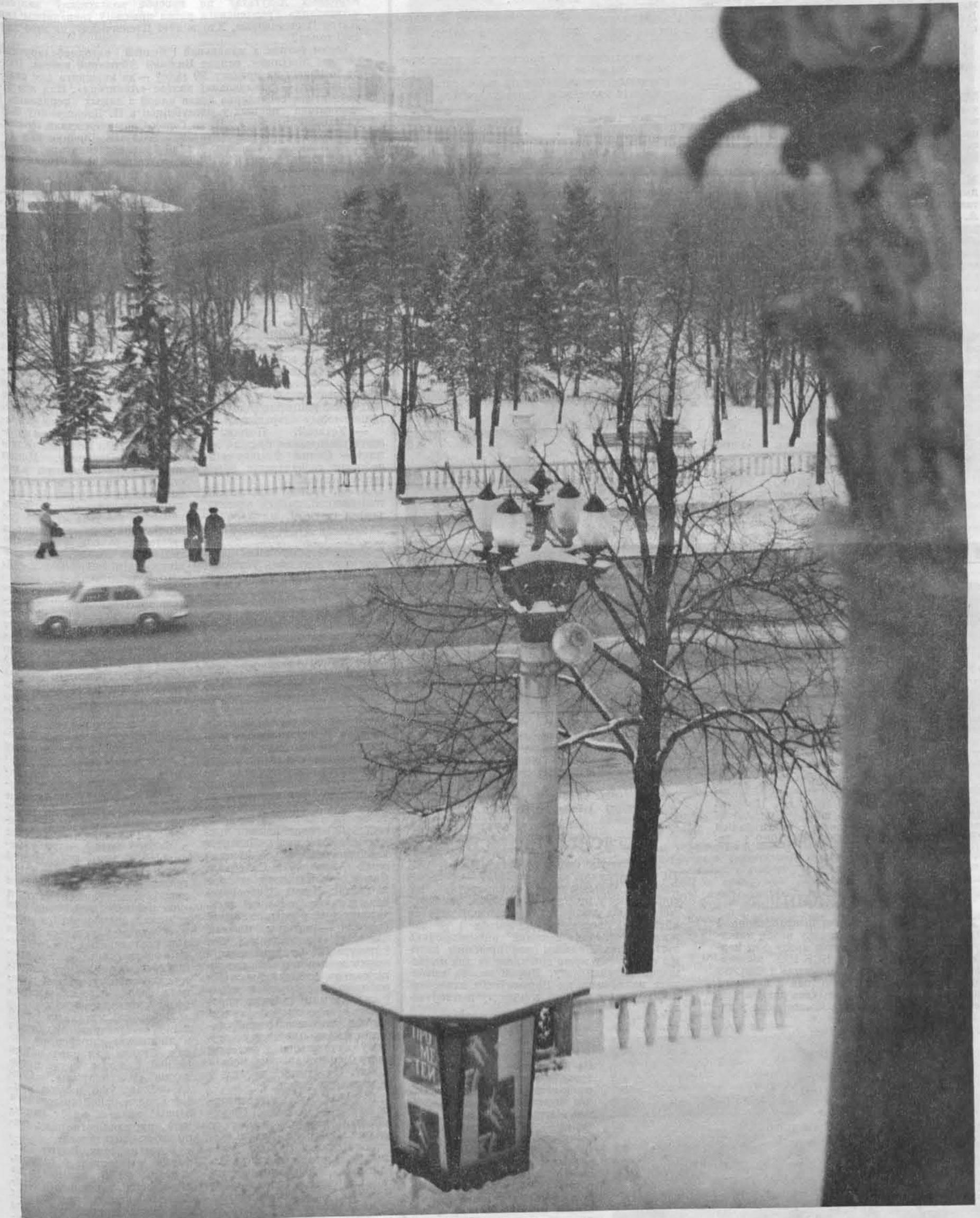
Голас Радзімы

№ 12 (1686)

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

26 сакавіна 1981 г.

Мінск адносіцца да буйнейшых гарадоў краіны, але госці беларускай сталіцы сцвярджаюць, што ў ім цяжка заблудзіцца. Кожны раён не падобны адзін на адзін, па-свойму прыгожы, адрозніваецца архітэктурнымі збудаваннямі, скверамі і паркамі.
НА ЗДЫМКУ: ля сквера імя Я. Купалы.

Фота А. ЛАБАДЫ.

падзеі · людзі · факты

НА АРБІЦЕ НОВЫ МІЖНАРОДНЫ ЭКІПАЖ

З ПАВЕДАМЛЕННЯ ТАСС

22 сакавіка 1981 года ў Савецкім Саюзе ажыццэўлены запуск касмічнага карабля «Саюз-39».

Касмічны карабель пільтуе міжнародны экіпаж: камандзір карабля Герой Саветскага Саюза, лётчык-касманautaўт СССР Уладзімір Джанібекаў і касманautaўт-даследчык грамадзянін Ман-

гольскай Народнай Рэспублікі Жугдэрдэмідзіён Гурагча.

Мэтай запуску карабля «Саюз-39» з'яўляецца стыкоўка з арбітальным комплексам «Салют-6» — «Саюз Т-4» і правядзенне на яго борце навукова-тэхнічных даследаванняў і эксперыментальных сумесна з касманautaўтамі

Кавалёнкам і Савіных. У ходзе палёту будучы працягнуты даследаванні касмічнай прасторы ў мірных мэтах, праводзіцца сацыялістычнымі дзяржавамі — удзельнікамі праграмы «Ін-тэркосмас».

Экіпаж прыступіў да выканання праграмы палёту.

УРУЧЭННЕ ЎЗНАГАРОД

Напярэдадні 1981 года ЦК КПБ і Савет Міністраў рэспублікі прысудзілі Дзяржаўныя прэміі БССР 1980 года вялікай групе навуковых супрацоўнікаў, кіраўнікам прадпрыемстваў, рабочым і калгаснікам, прафстаўнікам Беларускай культуры, літаратуры і мастацтва.

18 сакавіка ў зале пасяджэнняў Савета Міністраў БССР ва ўрачыстай абстаноўцы дыпломы і ганаровыя знакі ўручыў лаўрэатам Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў. У ліку ўзнагароджаных — дырэктар Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі АН БССР У. Камароў, паэт Г. Бураўкін, народная артыстка БССР І. Шыкунова, майстар мастацкага ткацтва В. Цецерава, жывёлавод саўгаса «Слоніўскі» Слонімскага раёна М. Зашук і іншыя.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР І. Палякоў 19 сакавіка ад імя Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР уручыў узнагароды перадавікам вытворчасці, удастоеным звання Героя Сацыялістычнай Працы за выдатныя поспехі, дасягнутыя ў выкананні заданняў дзесятай пяцігодкі і сацыялістычных абавязацельстваў.

Ордэны Леніна і залатыя медалі «Серп і Молат» уручаны генеральнаму дырэктару мінскага вытворчага аб'яднання «Гарызонт» В. Калініну, слесару Гомельскага вытворчага аб'яднання «Гомсельмаш» П. Кавалёву, аператару машынага даення кароў калгаса імя Жданава Брэсцкага раёна Л. Брызга, старшыні калгаса імя Сільніцкага Полацкага раёна Я. Кімстачу і іншым.

3 БЕЛАРУСКАЯ МАРКАЙ

ПАДЗЯКА МАСКВІЧОЎ

Практычна ў кожным горадзе нашай неабсяжнай краіны працуюць электронныя вылічальныя машыны з мінскай маркай. Спецыялісты, якія займаюцца распрацоўкай аўтаматычнай сістэмы кіравання (АСК) «Масква», дзякуюць мінчанам за датэрміновы ўвод у дзеянне ЭВМ ЕС-1060. Першая магутная машына запрацавала на патрэбы прадпрыемстваў сталіцы нашай Радзімы. «Шасцідзсятка» дзейнічае без збояў. Не запуск — важны этап у стварэнні вылічальнага цэнтры калектыўнага карыстання комплексу АСК «Масква». У цэнтры ў асноўным будуць выкарыстоўвацца ЭВМ ЕС-1060. Гэта дасць вялікую эканомію для шматгаліновай сталічнай гаспадаркі. І мінскіх, і маскоўскіх спецыялістаў звязвае шматгадовая плённая дружба. На галоўны вылічальны цэнтры Масквы пастаўляліся ЭВМ «Мінск-32», ЕС-1020, ЕС-1022 і іншыя мадэлі.

ПРАЙШЛА
ВЫПРАБАВАННЕ

У Чэхаславакіі прайшла выпрабаванне і атрымала станоўчую адзнаку новая канструкцыя жняўкі сучаснага зрэзу для кармаўборачных камбайнаў КСК-100 вытворчага аб'яднання «Гомсельмаш» і СПС-35 чэшскай вытворчасці. Асноўная перавага новай жняўкі — аўтаматычнае размяшчэнне восі матавіла і лініі рэзання нажа ў ад-

ной вертыкальнай плоскасці за кошт матавіла на свабодных канцах двухплечавых рычагоў. Сёлета вынаходства гомельскіх інжынераў будзе ўкаранена ў вытворчасць, што прынесе значную эканомію металу і грашовых сродкаў.

ПА ЖАДАННЮ ТКАЧЫХ

Васількамі расцвіў ткацкі цэх Магілёўскага аб'яднання шаўковых тканін — у новую зручную форму апраўліўся яго работніцы. Аб гэтым паклапацілася камісія па рабоце сярод жанчын прафсаюзнага камітэта прадпрыемства.

Члены камісіі вывучылі жаданні ткачы, фарбавальшчыц — работніц усіх прафесій. Аднак для пашыву рабочай формы, якая спадабалася б тэкстыльшчыцам, на прадпрыемстве не аказалася падыходзячай тканіны. Тады было вырашана такую тканіну стварыць. У пошук уключылі спецыялісты ўсіх вытворчых падраздзяленняў. Дасенатары распрацавалі ўзоры з прымяненнем баваўны. Уласнымі сіламі тканіна была саткана, адзелана. У пашывачным цэху форму пашылі па індывідуальных заяўках работніц.

У Гродна гасцінна расчыніў дзверы Дом грамадскіх абрадаў. Першымі тут ўрачыста зарэгістравалі шлюб Галіна Жабко і Генадзь Грыб. Яны будавалі гэтае памяшканне, дзе і пазнаміліся.

НА ЗДЫМКУ: хлеб-соль маладажонам — Галіне ЖАБКО і Генадзь ГРЫБУ.

ЛЯСНЫ БАЛЬЗАМ

У Інстытуце фізіка-арганічнай хіміі АН БССР атрыманы новы препарат — бальзам лясны А, прызначаны для апрацоўкі памяшканняў у прысутнасці жывёл. Эксперыментальныя даследаванні паказалі, што ён абсалютна бяшкодны для жывёл і ў той жа час валодае высокай антымікробнай актыўнасцю. Бальзам мае прыемны хвойны пах і таку можа прымяняцца для паліпшэння мікраклімату. Выраб новага препарата наладжаны на Барысаўскім папяралесахімічным заводзе з адходаў вытворчасці.

На Беларускай аўтамабільнай заводзе выраблен першы серыйны самазвал БелАЗ-75191. Яго грузапад'ёмнасць — 110 тон. Магутнасць дызельнага рухавіка — 1200 конскіх сіл, генератара — 200 кілават, дыяметр кола — тры метры. Нягледзячы на памеры, такой машынай лёгка кіраваць, маневраваць. У ёй, у параўнанні з іншымі вялікагрузнымі самазваламі, палепшаны інтэр'ер кабіны, зменшаны вібрацыя і шум.

НА ЗДЫМКУ: новы БелАЗ-75191.

ЛЁС БАТРАКА З МАГІЛЯН
СТАРШЫНЁЎСКІ
ХЛЕБ

Не так даўно выканком Гродзенскага абласнога Савета народных дэпутатаў па просьбе калгаснікаў калгаса «Авангард» Гродзенскага раёна прысвоіў гаспадарцы імя Пятра Дзеншчыкова. Хто ж такі Дзеншчыкоў, за што яму такі гонар?

Былы батрак з маленькай і беднай заходнебеларускай вёсачкі Магіляны, салдат Вялікай Айчыннай вайны. Пятро Іосіфавіч на працягу 29 гадоў — да апошняга дня свайго жыцця — значальваў калгас «Авангард». Пад яго кіраўніцтвам гаспадарка стала адной з самых перадавых і эканамічна моцных у рэспубліцы, а П. Дзеншчыкоў быў удастоены высокага звання Героя Сацыялістычнай Працы.

Мінскі журналіст Аляксандр АКУЛІК працуе над дакументальнай аповесцю, у якой расказваецца пра жыццё і дзейнасць таленавітага калгасніка кіраўніка. Прапануем увазе чытачоў некалькі старонак з гэтай аповесці.

МЯСЦОВЫЯ вастра-словы жартавалі: «Магіляны — жыво-му магіла; толькі да калыдаў там хлеб ядуць, ды і той з мякнай». Гаварылі, нават парся з Магілян не хацелі купляць на кірмашы: няма, маўляў, давер'я да яго паходжання. А яшчэ магілянцаў абзывалі «тарфоўнікамі» за тое, што тыя падзаблялі на торфапрадпрыемстве і па гэтай прычыне заўсёды хадзілі мурзатыя.

Пятро Дзеншчыкоў рана спазнаў гора-горкае, сярмяжнае, палыновае. Сын батрака, ён і сам з дзіцячых гадоў вымушаны быў батрачыць.

— Уставай, Пятрок! — яшчэ прыемкам будзіла яго маці. — Сёння ў школу не пойдзеш: гаспадарскіх кароў трэба пасвіць.

А сон уранку такі моцны, такі салодкі, павекі, здаецца, наліты свінцом, а галава сама мацней уціскаецца ў падушку...

Усяго чатыры зімы давалося яму пахадзіць у школу. Не да навукі было: араў, сеяў, касіў — да крывавых мазалёў. Зарабляў на чорны хлеб і ледзь забеленую зацірку.

Ён рана зразумеў, дзе праўда, а дзе крыўда. Быў яшчэ падлеткам, калі пачаў выконваць даручэнні бальшавікоў-падпольшчыкаў: вывешваў чырвоныя сцягі, разносіў лістоўкі. Ён хадзіў па вёсках і збіраў подпісы ў абарону мужагна рэвалюцыянера Сяргея Прытыцкага, якому пілсудчыкі вынеслі смяротны прысуд. Усё гэта загартоўвала характар, вучыла класаваму падыходу да справы, стойкасці ў барацьбе з ворагам.

У 1939 годзе, пасля вызвалення Заходняй Беларусі і ўз'яднання яе ў брацкай сям'і народаў Савецкага Саюза, у Магілянах стварылі калгас. Пятра Дзеншчыкова, як аднаго з самых пісьменных у вёсцы хлопцаў (як-ніяк — чатыры класы), паставілі рахункаводам. Ох, і памучыўся ён тады, асвойваючы новыя для сябе паняцці: салыдо, дэбет, крэдыт. Як рэліквію, нёс дамоў першую ў сваім жыцці гадавую справаздачу, зачытваўся сухімі лічбамі, што выпакутаваў на чамі. Амаль паўгода замяшчаў старшыню калгаса, якога накіравалі на нейкі курс. На гэтай пасадзе і застала яго вайна.

Вучыўся, але не гаспадарку весці — ваяваць. Штурманская школа, радыст у авіяцыі, Берлін, Далёкі Усход... Першыя баявыя ўзнагароды, падзякі маршала Варашылава, генерал-лейтэнанта Смірнова, генерал-маёра Бялова... «За ўзорную работу на бамбардзіроўшчыку...» — гаварылася ў адной са шматлікіх граматаў. А першую мірную ўзнагароду — медаль «За працоўную доблесць» атрымаў Дзеншчыкоў, працуючы старшынёй выканкома пасялковага Савета ў

Індуры. Калектывізацыя, дзяржпастаўкі, дарожнае будаўніцтва, лесанарыхтоўкі... Нялёгі быў час, няпростыя клопаты — краіна залечвала глыбокія раны вайны.

Пасля калектывізацыі сам папрасіўся ў калгас, у стварэнні якога прымаў актыўны ўдзел. З галавой акунуўся ў гаспадарку, у гарачыя старшынёўскія будні і хутка адчуў, як не хапае яму трыва-лых глыбокіх ведаў, каб з розумам гаспадарыць на зямлі. Ужо ў сталым узросце атрымаў адукацыю. Вучыўся не толькі па кнігах, шмат браў ад жыцця. Не раз пабываў у Прыбалтыцы, на Украіне, у Падмаскоўі, у кааператывах ГДР, Венгрыі, Чэхаславакіі, Польшчы. Цяпер многія ездзяць. Аднак, адна справа глядзець, другая — бачыць; адна справа — слухаць, другая — чуць. Дзеншчыкоў умеў і чуць, і бачыць, найбольш карыснае з гэтага ўкараняць у практыку калгаснага жыцця, умеў дзяліцца сваімі набыткамі з сябрамі, суседзямі.

У яго працы добра спалучалася гаспадарчая мудрасць і ашчаднасць з навуковым, творчым падыходам да справы. Усё гэта яскрава ўвасобілася ў высокіх ураджаях (40—50 цэнтнераў збожжа з гектара), добра механізаваных і аўтаматызаваных жывёлагадоўчых комплексах, сучасных новабудовах калгасных вёсак...

Пятро Іосіфавіч любіў людзей, і людзі адказвалі яму ўзаемнасцю.

А ДНОІЧЫ ў «Авангард» я прыхаў з гошцем з Польшчы. Іван Міхалевіч, хударлявы, у гадах мужчына, гасцяваў у сястры ў Гродна. Сам ён родам з Беластоцчыны, жыў у невялікай вёсачцы Відова. Меў сваю гаспадарку, невялікі, гектараў на пяць, участак зямлі. Даведаўшыся, што я маю нейкае дачыненне да сельскай гаспадаркі (я працаваў тады ў селггасадзеле абласной газеты), ён напрасіў пазнаёміць з якім-небудзь калгасам. Яму, селяніну-аднаасобніку, вельмі хацелася паглядзець, як жывуць беларускія калгаснікі...

Неўзабаве матацыкл імчаў нас у «Авангард». Міхалевіч з цікавасцю азіраўся па баках. Стаяла тая пара паміж вясной і летам, якую называюць «міжпапар'ем». Сонца набрала ўжо добрую моц, і ў Гродна раней звычайнага зацвілі акацыі, ад іх салодкага, дурманлівага паху ажно кружылася галава.

Была нядзеля. Пятро Іосіфавіч мы засталі ў Індуры, у двары свайго вялікай, на два паверхі, з верандай, ашалаванай дошкамі хаты. Ён быў у клятчастай каўбойцы з закасанымі да локцяў рукавамі, у картовых, заліпаных вапнавым растварам штанах, з пухірамі на каленях. Госць, пэўна, разгубіўся ад такога неўзнаёмнага выгляду старшыні, бо, па-

АДЗІНАЯ ТАКАЯ ЎСТАНОВА

даючы руку, перапытаў, перамешваючы беларускія і польскія словы:

— То і ест пан керовнік? Бардзо пшеемне!

Пятро Іосіфавіч збянтэжыўся: яго рукі былі запэчканы вапнявым растворам, і ён, падаўшыся наперад, неяк нязграбна тыгнуўся локцем у працягнутую руку. Пагаварылі пра надвор'е на Беларусчыне і тут, на Гродзеншчыне, пра віды на ўраджай.

А сонца ўсё вышай узбіралася па небасхілу, абсыпана ў вершалінах альпійскіх лебядзіным пухам таполяў, вецер зусім сціх, і толькі нябачныя конікі ў траве нязмоўчна сакаталі ў густой дзяцеліне, якой парос падворак. Дзесьці ў хлёўчыку курдахтала курцыца. Мядовым пахам веяла ад купкі раскіданых ліпаў, якія раслі цераз дарогу на невысокім грудочку, дзе зручна ўмасціўся невялікі, але дытоўны касцёл, відаць, дзеючы, бо ў брамку час ад часу заходзілі старэнькія, згорбленыя бабулькі. Адтуль даносілася ціхая меладчынае песнапенне.

— Індурская ідылія, — усміхнуўся Дзеншчыкоў, кінуўшы ў бок касцёла. Цяпер сярод парафіян, лічы, толькі бабкі і засталіся... Моладзь у клуб, бібліятэку спяшаецца. А што раней было?

Старанна спаласнуўшы пад умывальнікам рукі і выцершы іх ільняным ручніком, старшыня скоса зірнуў на гасця:

— Вы — веруючы? Міхалевіч паціснуў плячыма, пакруціў над галавой парэпаным пальцам:

— Радзецкія спутнікі ніц там не спотыкалі?

— Цяпер і бабкі ходзяць у касцёл хутчэй за ўсё па даўняй звычцы, — задуменна сказаў Дзеншчыкоў. — А раней усяляк было... Памятаю, аднойчы вясковыя клікушы-фанатычкі хацелі справадзіць дзяўчыну ў мастыры: маўляў, Данута чула божы голас... «Што вы, бабы, гавару, Данута ж маладая. Ей трэба працаваць, любіць, сям'ю ствараць, жыццё наладжаць...». «А хто яе навучыць жыць? Можна тэ? Ты — галадранец з Мар'іян, дзе толькі да каляд хлебаўдзец і той з мякінай... Хвайдзіце, бабы, гэтага анціхрыста, выдэрама яму слепакі!»

Ледзь вырваўся я тады з рук раз'юшаных фанатычак. Крыўдна было слухаць горкія, несправядлівыя словы... Але сэрца радумеў: слухаць лёгка было, адолець сілу, якая вякамі занявольвала, душыла людзей. Калгас толькі станаўдзец на ногі, у нас нават клуба прыстойнага тады не было...

— А як жа Данута? — зацікавіўся гасць.

— Дануту мы абаранілі. І не толькі яе!

Д А старшынёвай хаты пад'ехала «Волга». З машыны выскачыў калгасны шафёр Барыс Сіцько — мажны, каржакаваты мужчына, з густым румянцам цераз усю шчаку. Старшыня адчыніў дзверцы, шырокім жэстам запрасіў садзіцца:

— Прош пана!

— То ест саход асабовы? Пана керовніка? — спытаў гасць, усяджваючыся на прыэдыне сядзенне.

— Машына калгасная, а я — калгасны шафёр, — растлумачыў, шырока ўсміхаючыся, Барыс Сіцько.

— У калгасе паўсотні аўтамашын і столькі ж трактароў. Многія калгаснікі маюць уласныя «легкавушкі», матацыклы, — дадаў Дзеншчыкоў.

Узняўшы клубы пылу, машына выскачыла на палявую дарогу, абапал якой калыхалася збожжам, густая, сцябістая. Жыта красавала — над полем слалася ледзь прыкметнае воблачка пылку...

Госць моўчкі аглядаў пасевы, час ад часу прычмокаваў языком:

— Добжэ, бардзо добжэ!

Гладкая, моцна ўпляскаяная, з глыбокімі вузкімі калінамі палявая дарога прывяла ў калгасны сад, абсаджаны кустамі калючай шыпыны. З густой лістоты старых раскіданых, з замшэлымі камямі яблынь вытыркаліся прадаўгаватыя, рабрыстыя, бы кулачкі, завязі. У прагалінах паміж старымі дрэвамі дзе-нідзе віднеліся маладыя, цыбатыя, нейкія нязграбныя яблынькі.

— Гэты сад мы садзілі ў далёкім перадваенным годзе, у нашу першую пасля калектывізацыі вясну. Усяго чатыры гектары... А колькі было радасці! Я, памятаю, скакаў тады ля гэтых яблынь, нарых першых калгасных яблынь, як аг'янелае жарабя...

— Вядома рэч, — усміхнуўся гасць. — Втэды быў млоды...

— Колькі ж мне было тады? — задуменна прычмокаў старшыня. — Дваццаць з хвосцікам... Шмат часу прайшло з той вясны. Ваіна, маразы, перуны — мала ўчалела старых дрэў. Але тыя, што засталіся, і сёння яшчэ пладаносцяць...

— Вядома рэч — стара гвардзія!

— Во-во, — падхапіў Дзеншчыкоў. — Менавіта старая гвардыя! Але старасць — не радасць. Кароткі, на жаль, век у яблыні. Нічога не зробіш. Паміраюць старыя дрэвы, сведкі нашага жыцця, нашы добрыя памататы...

Разумеючы пацуюці старшыні, Барыс Сіцько паехаў цішэй.

Пятро Іосіфавіч любіў прыязджаць сюды, у гэты ўтульны куточак калгаснага саду, моўчкі хадзіць па зарослых канюшынаю сцежках, удыхаць настоенае мядовым водарам паветра. Твар яго ў такіх хвіліны неяк святлеў, дабрэў.

У кожнага чалавека ёсць свая, светлая, таемная крынічка, дзе ён чэрпае сілы, адпачывае душой. У Дзеншчыкова такой «крынічкай» пэўна, быў васьм гэта стары калгасны сад. На ўзгорку, каля невялікага вартаўнічага будана, машына спынілася. З саду паветра вільготнай, бы са склепу, прахалодай, дзесьці ў гушчары ўзыхапы ціўкалі птушкі, над ружовымі галоўкамі канюшыны, ад якіх цягнула моцным мядовым духам, круціліся мядовыя ў іх нязмоўчлівы гул час ад часу ўпляталася басавітае сола чмяля, лёгкае шастанне стракоз, ледзь чунае, як подых, тахканне матылькоў. Стары сад жыў звычайным, будзённым жыццём, бясконцамі клопатамі сваіх шматлікіх неспакойных жыхароў.

— Вунь там, — Дзеншчыкоў паказаў рукой у лагчыну, дзе віднеліся стройныя, высокія, з вострымі, бы ў пірамідах, вершалінамі грушы. — пачынаецца грушавы сад, далей — вішнёвы, чарэшнёвы... Усяго больш за сто гектараў...

— Ого! — гасць зноў зацокаў языком. — Як дзудзесьці індывидуальных гаспадарак...

Д ЗЕНШЧЫКОЎ азірнуўся: аднекуль, пэўна, з маладога калгаснага ельніку, што сінеў на гарызонце, даносіліся спярша ціха, а потым мацней і мацней гукі чароўнай мелодыі:

Ой, рэчанька, рэчанька,
Чаму ж ты не поўная?
Песня набліжалася, расла, шырылася, набірала моц. Жаночыя галасы гучалі з нейкай асаблівай пшчотай і лірызмам:

Чаму ж ты не поўная,
З беражком не роўная?
Люлі, люлі, люлі,
З беражком не роўная?

(Заканчэнне будзе).

У нашай краіне людзі, якія пазбаўлены слыху і мовы, з'яўляюцца паўнапраўнымі членамі грамадства. Кожны глухі і слабачуючы чалавек мае магчымасць атрымаць агульную і спецыяльна-тэхнічную адукацыю ў спецыяльных школах, на вучэбна-вытворчых прадпрыемствах, у прафтехвучылішчах, тэхнікумах і вышэйшых навучальных установах. Пасля заканчэння іх гэтыя людзі працуюць на заводах і фабрыках, у канструктарскіх бюро, навукова-даследчых інстытутах, навуковца-майдстрамі, інжынерамі, кіраўнікамі вытворчасці.

Адно з дзесяці вучэбна-вытворчых прадпрыемстваў Беларускага таварыства глухіх (БелТГ) ёсць у Гомелі. Працуе тут амаль тысяча чалавек. Яны робяць дэталі для аўтамабіляў, трактароў і матацыклаў. У Гомелі і іншых беларускіх гарадах ёсць Палацы і Дамы культуры, дзе тысячы членаў БелТГ займаюцца ў гуртках мастацкай самадзейнасці, народных драматычных тэатраў, розных студыях, аб'яднаннях. Асабліва вялікая ўвага ўдзяляецца лячэнню і аднаўленню слыху глухіх людзей. Ва ўсіх буйных гарадах рэспублікі маюцца сур'далагедычныя кабінеты, а ў Мінска адкрыта Беларуска-навукова-даследчая лабараторыя экспертызы працездальнасці і арганізацыі працы інвалідаў Міністэрства са-

цыяльнага забеспячэння БССР. Вольні Беларускага таварыства глухіх па сацыяльнай рэабілітацыі інвалідаў па слыху прыцягвае ўвагу ў многіх замежных краінах. У нас пабывалі дэлегацыі з Кубы, В'етнама, Швецыі, ЗША, Фінляндыі, Нарвегіі і іншых краін. Усе яны адзначаюць неаспрэчную перавагу савецкай сістэмы сацыяльнага забеспячэння інвалідаў па слыху. Гэта сцвярджае і прэзідэнт Сусветнага фонду рэабілітацыі доктар Ховард А. Раск, які знаёміўся з дзейнасцю БелТГ: «Ваша ўстанова — адзіная такая з усіх, якія я калі-небудзь бачыў. Вас трэба павіншаваць з выдатнай праграмай, якую вы ажыццяўляеце і якая зрабіла на нас

такое глыбокае ўражанне». Да-стойнай ацэнкай усеакавай работы БелТГ з'явілася ўзнагароджанне яго Ганаровым дыпломам і залатым медалём Сусветнай федэрацыі глухіх. НА ЗДЫМКАХ: лепшыя работніцы Гомельскага вучэбна-вытворчага прадпрыемства; урок па спецыяльнай праграме з дапамогай гукаўзмацняльнай апаратуры «Спектр-12» вядзе выкладчык Гомельскай зменнай школы для працуючых глухіх Р. ШАМРЭВА; дэманстрацыя новых мадэлей жаночага адзення ў клубе «Гаспадыня» ў Гомелі; на сцэне — танцавальны калектыў гомельскага палаца культуры БелТГ.

Фота І. ЮДАША.

«ТЭЛЕДОКТАР», СКАНСТРУЯВАНЫ СТУДЭНТАМІ

Стварэнне рознай тэлевізійнай апаратуры — асноўны профіль работы студэнцкага канструктарскага бюро Мінскага радыётэхнічнага інстытута. Рамонтнік за некалькі мінут знойдзе і ліквідуе паломку ў каларавым тэлевізары з дапамогай аўтаматычнай сістэмы выяўлення няспраўнасцей, распрацаванай студэнтамі. Да-статкова падключыць аўтамат да вузла тэлевізара, як у тую ж секунду на тэбле загарэецца нумар дэталі, што выйшла са строю. І нават калі прыёмнік працуе нармальна, «тэле-доктар» у стане выявіць яго скрытыя хваро-

бы, якія рана ці позна прывядуць да паломкі. Навінкай ужо аснашчаюцца радыётэлевізійныя атэлье сталіцы рэспублікі.

Прынцып ушчыльнення сігналаў казэўся вельмі карысным і для прамысловага тэлеба-чання. Бо электразварачныя апараты і роз-ныя рухавікі, што працуюць побач у цэхах, зні-жаюць якасць адлюстравання. Сістэма ж, рас-працаваная студэнтамі і ўзятая на ўзбраенне спецыялістамі ноўгарадскага завода «Хвалія», дазваляе збавіцца ад перашкод.

3 НАШАЙ ПОШТЫ

МУДРУЮ ПРЫКАЗКУ
ПАЦВЯРДЖАЕ ЖЫЦЦЁ

«Палавіну свайго жыцця я пражыў на чужыне, — расказвае наш зямляк Сцяпан Філютовіч, — але памяць і сэрца пастаянна напамінаюць, што мая Радзіма — беларуская зямля. Пакінуць я мяне прымусілі беларускія паны. Сям'я хутка прыжылася ў Аргенціне, а я ўсё думаю аб Радзіме і душой з маім народам, з маімі лясамі і палямі».

Падобныя пачуцці выказваюць у пісьмах амаль усе нашы суайчыннікі, бо гораха любяць сваю Радзіму. Гэта любоў настолькі моцная, што перадаецца ў спадчыну іх дзецям і ўнукам, якія ніколі не бачылі нашай зямлі, ведаюць пра яе толькі па расказах старэйшых, але вельмі хочуць хоць бы раз прыехаць у Беларусь.

Сустрэча з Радзімай бацькоў узабагачае людзей, выклікае ў іх мноства самых розных пачуццяў. Тут і радасць, што нарэшце ўбачыў зямлю продкаў, і горыч непапраўнай страты, гонар за тое, што і сам ты выхадзец з вялікага народа, і нясцерпнае жаданне прыехаць сюды зноў, цяпер ужо разам са сваімі дзецьмі. Гэтыя пачуцці людзі не скрываюць, хочуць падзяліцца імі з іншымі.

Вось, напрыклад, якое краўнальнае пісьмо атрымалі мы з ЗША ад мужа і жонкі Лоўда:

«Нам пашчаслівілася пабыць на Радзіме нашых бацькоў і дзядоў, Радзіме продкаў. Мы выказваем глыбокую падзяку ўсім, з кім сустракаліся там, за клопат і ўвагу да нас.

Аб сваёй Радзіме нам часта расказвала маці. Яна гаварыла, што Беларусь — прыгажуня, але народ там жыве бедна і нешчасліва. Мы на свае вочы ўбачылі Радзіму нашых бацькоў. І зусім не такой, як расказвала маці, а багатай і квітнеючай, і людзі там шчаслівыя.

Нам вельмі хацелася напісаць аб усім гэтым на роднай мове нашых бацькоў, але, на жаль, не можам. За нас напісала наша знаёмая».

Што ж, няведанне мовы не можа перашкодзіць людзям выказаць свае думкі і добрыя пачуцці адзін да аднаго. Дрэнна, калі людзі гавораць на адной мове, але паміж імі няма ўзаемаразумення, таму што думаюць яны па-рознаму.

«Тут у нас, ды, напэўна, і ў іншых капіталістычных краінах чалавека паважаюць толькі за грошы, якія ў яго ёсць, — паведамляе Канстанцін Шпа-

коўскі з ФРГ. — Адны шалеюць з раскошы і думаюць толькі пра тое, як бы сарваць большыя барышы з уласных капіталаў, іншыя — дзе знайсці работу, каб пракарміць дзяцей і як-небудзь вылезці з галечы. У нас на Радзіме ўсё па-іншаму: у людзей агульная мэта, і ўсе дружна ідуць да яе. Адсюль і вялізныя поспехі Краіны Саветаў».

Расказваючы аб сваёй любові да Радзімы, дзелячыся ўражаннямі аб паездках у нашу краіну, аб жыцці нашага народа, землякі пішуць і пра тое, як ім самім жывецца на чужыне. Расказы гэтыя, у асноўным, бязрадасныя. Большасць нашых суайчыннікаў за рубяжом — гэта людзі працы, і ім, як і ўсім працоўным у краінах «вольнага свету», пастаянна даводзіцца сутыкацца з праблемамі, што ставіць перад людзьмі капіталізм.

«Я яшчэ беспрацоўны, — паведамляе Аляксандр Бута з Англіі, — і мала надзеі, што знайду работу ў бліжэйшы час. Жонка яшчэ працуе, хоць зарабляе мала. Хапае на хлеб і бульбу. Неяк жывём».

А вось пісьмо з ЗША ад Пятра Вераб'я:

«Мая пенсія 330 долараў, пражыць на яе цяпер вельмі цяжка. Усё дорага. Сярэдня цана за фунт мяса—5 долараў, самае таннае — 2 долары. А трэба ж яшчэ плаціць за дом, электрычнасць, газ, ваду. Не застаецца зусім нічога. Цэны растуць, і як будзе далей, страшна падумаць».

Асабліва моцнае пагарэньне жыцця працоўных у капіталістычных краінах адбылося ў апошнія гады. Прычына — небывала востры эканамічны і фінансавы крызіс, які ахапіў заходнія краіны, а таксама ўнутраная і знешняя палітыка ўрадаў капіталістычных краін.

«Крыўдна і балюча за будучае, — з горыччу піша Рыгор Межаў з ЗША. — Наш новы прэзідэнт і ўся яго адміністрацыя праводзяць такую ж палітыку, як і ранейшыя кіраўнікі: уражаюць федэральны бюджэт, адбіраюць у простых людзей усё тое, што было дасягнута доўгімі гадамі барацьбы і працы з дзён Рузвельта, узмацняюць дапамогу ўсім дыктатарам, павялічваюць свой ваенны бюджэт. З «пазіцыі сілы» хочуць гаварыць з усім светам. Крычаць аб неіснуючай «савецкай пагрозе», льюць патокі гразі на нашу Радзіму. Цікава, як доўга будзе маўчаць амерыканскі народ!»

Народ у Злучаных Штатах і іншых капіталістычных краінах ужо не маўчыць. Кожны дзень сродкі інфармацыі прыносяць нам паведамленні аб масавых забастоўках працоўных, маршах і дэманстрацыях. Гэтымі днямі ў Вашынгтоне адбыўся шматтысячны мітынг амерыканскіх гарнякоў, якія з'ехаліся з усіх куткоў краіны, каб выказаць свой рашучы пратэст супраць палітыкі ўрада, накіраванай на скарачэнне сацыяльнага бюджэту, ушчамленне правоў працоўных. Натуральна, што ў такой сітуацыі адміністрацыям капіталістычных краін даводзіцца неяк апраўдвацца. Яны даюць і добра засвоілі прынцып — валіць з хворай галавы на здаровую. Хто вінаваты ў пагаршэнні жыццёвага ўзроўню працоўных? На думку Белага дома і яго прыхільнікаў, у першую чаргу гэта, вядома ж, Савецкі Саюз, які нібыта пагражае міру і спакою ва ўсім свеце. Каб процістаяць «савецкай пагрозе», трэба ўзбройвацца. Для гэтага працоўныя павінны тужэй зацягнуць паясы. Старая песня, але сёння яна паяцца з новай сілай. Антысавецкая, антысацыялістычная кампанія на Захадзе разгорнута ў вялікіх маштабах.

«Мы на чужыне ўжо як быццам прывыклі весці барацьбу супраць паклёпу на нашу Радзіму, — піша Уладзімір Гаўрычкі з Канады, — але сёлетняя антысавецкая кампанія перавысіла ўсе папярэднія. Парадзі і тэлебачанню кожныя паўгадзіны на СССР выліваюць цэбар гразі. Ужо нават і невядомыя людзі пачынаюць гаварыць, што гэта занадта».

На якія толькі хітрыкі не ідуць заходнія пісакі, стараючыся настроіць абыякаўляў супраць нашай краіны. І ні слова аб спраўдзеным палітычным намерах нашай дзяржавы.

Яшчэ адно пісьмо з Канады ад мужа і жонкі Мартынюкоў:

«Чытаючы газеты, слухаючы радыёперадачы з розных краін, асабліва з цэнтра імперыялістычнай прапаганды ЗША радыёстанцыі «Голас Амерыкі», міжволі прыходзіш ў здзіўленне. Як людзі за грошы могуць так адкрыта і нахабна маніць? Іншы раз чакаеш: ну, можа скажуць хоць што-небудзь на конт неаднаразовых мірных прапановаў нашай Радзімы. Але дзе там, не дачакаешся».

Нашы суайчыннікі ведаюць праўду аб сваёй Радзіме. Яны слухаюць нашы радыёперадачы, атрымліваюць нашы газеты. За гэта яны выказваюць сваю падзяку.

«Вашу рознабаковую, з цікавымі матэрыяламі газету чытаю з задавальненнем. Усё надрукаванае блізка майму сэрцу. Дзякуй», — піша Юрый Расадзінскі з Аўстраліі.

Рыгор Аплевіч з Канады паведамляе, што ўсё навіны пра нашу краіну ён даведваецца з «Голасу Радзімы».

Але многія людзі ў капіталістычных краінах такой маг-

чымасці не маюць. Усе звесткі аб нашай краіне грунтуюцца ў іх на перадачах заходняга радыё і тэлебачання і мясцовых газетах.

Міжволі ўспомніўся такі факт. У дні работы XXVI з'езда КПСС на імя Леаніда Ільіча Брэжнева паступіла даволі многа пісем з ЗША. Пра што? Аўтары пісем вельмі прасілі яго, каб Савецкі Саюз не ўзрываў нейкія кобальтавыя бомбы, якія, паводле заяў адных, схаваны недзе ў раёне Нью-Йоркскага Манхэтэна, іншыя лічаць, што недзе каля Каліфорніі. Адкуль гэтая навінасць або трызненне? Відаць, усё з той жа амерыканскай прэсы. І што гэта за кобальтавыя бомбы? Такой зброі пакуль няма, але над яе стварэннем працуюць ужо вучоныя ў «лабараторыях Пентагона». Дарэчы, Злучаным Штатам з пачатку стагоддзя належыць прырытэт у стварэнні амаль усіх новых відаў зброі, у тым ліку атамнай і вадароднай бомбаў. Але факт застаецца фактам. Падобныя пісьмы прыходзілі Л. І. Брэжневу іменна ў той час, калі з высокай трыбуны з'езда партыі Генеральны сакратар ЦК КПСС яшчэ раз пацвердзіў наша няўхільнае жаданне змагацца за мір ва ўсім свеце.

XXVI з'езд нашай Камуністычнай партыі з'явіўся падзеяй сусветна гістарычнага значэння. За яго работай з вялікай увагай сачылі людзі ў розных краінах. Нават самая рэакцыйная прэса не змагла абысці гэтую падзею маўчаннем.

«XXVI з'езд КПСС яшчэ раз пацвердзіў міралюбівую палітыку СССР, паказаў усюму свету, што наша Радзіма не жадае вайны, — піша з Бельгіі Марыя Гарох. — Нават тым, хто не чакаў і не думаў, што на зло і паклёп ЗША Савецкі Саюз адкажа добром — заклікам да новых мірных перагавораў. Радзі і тэлебачанне на гэты раз не можа скрыць таго, што было сказана на з'ездзе. Мы нават чулі голас Л. І. Брэжнева і бачылі, як усе дэлегаты адзінадушна адобрылі міралюбівую знешнюю палітыку партыі».

І тут народ зразумеў, што каб vyrатаваць мір на зямлі, не дапусціць нават і «халоднай вайны», трэба браць прыклад з СССР. Усе міралюбівыя людзі адабраюць рашэнні XXVI з'езда КПСС, а тыя, каму гэта нявыгадна, вымушаны хоць на час замаўчаць. Ашаламлілі іх прапановы Л. І. Брэжнева. Ужо вельмі многім адкрылі яны вочы на праўду аб «пагрозе з Усходу».

У нас у народзе гавораць, што праўда заўсёды знайдзе сабе дарогу. Гэтую мудрую народную прыказку пацвярджае жыццё. Усё менш людзей верыць у злосныя байкі аб нашай краіне, усё больш людзей на свеце хочуць жыць у міры і дружбе. Хочуць гэтага і нашы суайчыннікі. Хочам гэтага і мы.

ЯКІМ БУДЗЕ НОВЫ
АЭРАПОРТ МІНСКАТРАМПЛІН
У НЕБА

РЭПАРТАЖ

...Крышку больш за трыццаць кіламетраў аддзяляла нас ад Мінска, калі «газік» злёгку рыгнуў тармазамі.

— Прыехалі! — сказаў мой спадарожнік, начальнік дырэкцыі будаўніцтва новага комплексу Мінскага аэрапорта Уладзімір Сакалоўскі.

Мы знаходзіліся на вялікім адкрытым масіве, акружаным зубчастым вянцом гонкага лесу. Спачатку здалася, што ён дрэмле пад снегам — старонні, абыякавы назіральнік усяго, што тут цяпер адбываецца. Але першае ўражанне хутка развейў магутны гул грузаных МАЗаў, рокат экскаватараў. Гэтай заклапочанай гаворкай машын напаяўся і лес. Пасылаючы шматгалоссе рэха ў далечыню, ён нібы паведамляў наваколлю пра ўсё, што мяняецца на яго вачах.

За тры гады, што прайшлі з пачатку будаўніцтва, тут змянілася-такі многае. Спланавана і падрыхтавана да работы плошча ў 740 гектараў, пракладзена ветка падземных чыгуначных пуцей, уведзены ў эксплуатацыю шэраг аб'ектаў энергаабеспячэння і сувязі, завяршаецца ўзвядзенне «нулявога цыкла» будучага памяшкання аэравазальнага комплексу. Усяго асвоена больш за 27 мільёнаў рублёў. Але, бадай, самае важнае ў гэтым пераліку — завяршэнне будаўніцтва ўзлётна-пасадкавай паласы.

— Асабліваць любой паветранай гавані, — гаворыць Уладзімір Сакалоўскі, — вызначаецца магчымасцямі паласы і тэхнічным узроўнем сродкаў пасады. Наш аэрапорт зможам прымаць паветраныя караблі самых розных тыпаў без абмежаванняў навігацыйнага мінімуму.

Крылаты парк Аэрафлоту ў апошнія гады істотна змяніўся. Самалёты пад флагом СССР лятаюць у 105 буйных гарахоў 85 краін. Пры гэтым амаль тры чвэрці агульнага аб'ёму перавозак выконваецца цяпер на сучасных самалётах ІЛ-62, ТУ-154, ТУ-134. Знамянальнай падзеяй стаў пачатак эксплуатацыі самалётаў новага тыпу — 350-меснага аэробуса ІЛ-86 і ЯК-42, разлічанага на 120 пасажыраў.

— Тэмпы развіцця грамадзянскай авіяцыі былі ўлічаны пры праектаванні аэрапорта «Мінск-2», — працягвае мой субяседнік. — Аўтары праекта — спецыялісты інстытута «Лен-аэрапраект» архітэктары Б. Вайцінаў, А. Ізотаў, В. Сірата, канструктары Г. Пракоф'еў і В. Смірноў сумесна з мінскімі калегамі

П. ГЛЕБКА.

Яшчэ сняжыць сырымі днямі,
Яшчэ марозіць ноч-у-ноч,
А над высокімі палямі
Прамені падаюць насторч.

І на імклівыя нізіны
Бяжыць, шалеючы, вада,
І лояцца, як шкло, ільдзіны,
І крыгі гнуцца, як слюда.

У БЕЛАРУСАЎ СПРАДВЕКУ BYЛІ СВАЕ МЫСЛІЦЕЛІ

ЦЭНТР ФІЛАСОФСКОЙ ДУМКІ

19 сакавіка 1931 года Прэзідыум Акадэміі навук Беларусі прыняў пастанову аб стварэнні Інстытута філасофіі. Праз два месяцы адкрыўся Інстытут савецкага будаўніцтва і права АН БССР. Пазней, у 1935 годзе, абедзве навуковыя ўстановы аб'ядналіся ў Інстытут філасофіі і права АН БССР, які сёлета адзначае

свой паўвекавы юбілей.

Аб дзейнасці і дасягненнях Інстытута ў развіцці філасофіі і прававых навук расказвае яго дырэктар, член-карэспандэнт Акадэміі навук БССР, доктар філасофскіх навук, прафесар Яўген БАБОСАЎ у інтэрв'ю з карэспандэнтам У. БЕГУНОМ.

— *Калі ласка, зрабіце невялікі экскурс у гісторыю. Як і з чаго пачынаўся інстытут?*

— Пачынаўся з малога. У 1936 годзе, пасля аб'яднання філосафаў і правазнаўцаў у адной установе, у інстытуце было ўсяго 14 супрацоўнікаў, сярод іх адзін акадэмік, адзін доктар і шэсць кандыдатаў філасофскіх навук. Зараз мы маем 153 супрацоўнікаў, у тым ліку 122 навуковых, з іх адзін акадэмік, тры члены-карэспандэнты, 9 дактароў і 50 кандыдатаў навук.

Гэта — колькасны рост, які, аднак, не адлюстроўвае ўсёй сутнасці справы. Стварэнне інстытута было важнай падзеяй у жыцці беларускага народа, бо рэспубліка атрымала даследчы філасофска-прававы цэнтр. А гэта значыць, што быў зроблены яшчэ адзін крок да авалодання багаццямі сусветнай культуры.

— *Самой наяўнасцю такога цэнтра.*

— Вядома. Што датычыць даследаванняў, то яны развіваліся паступова. Навуковыя супрацоўнікі з першых дзён існавання інстытута ўключыліся ў распрацоўку важных тэарэтычных праблем: гісторыі філасофіі, тэорыі сацыялістычнага будаўніцтва, прававых і г. д. Пачалася падрыхтоўка філасофскіх кадраў, якіх да таго амаль што не было ў Беларусі. Наогул, вельмі важна, што філасофскія і прававыя навукі сталі спалучацца з жыццём, з задачамі сацыялістычнага будаўніцтва. У гэтым сэнсе павялі і ўдзячнасці заслугаў ваюць такія нашы пачынальнікі, як акадэмік С. Вальфсон — першы дырэктар інстытута, Р. Выдра, Б. Быхоўскі, В. Сербента, І. Ільошын і іншыя.

— *Калі ўжо мы пачалі размову з гісторыі, то раскажыце, Яўген Міхайлавіч, пра гісторыю-філасофскія даследаванні.*

— Перш за ўсё хачу адзначыць, што на Захадзе знаходзяцца такія вучоныя, якіх наогул не прызнаюць існавання рускай, а таксама і беларускай філасофіі. Між тым кожны народ спрадвеку развіваў філасофскую думку і меў сваіх выдатных мысліцеляў. У тым ліку і беларускі. Вось гэту каштоўную спадчыну мы беражліва захоўваем і вывучаем. Сектар гісторыі філасофіі, які да нядаўняга часу ўзначальваў пакойны М. Купчын, а зараз ім загадвае А. Майхровіч, зрабіў шмат для вивучэння спадчыны нашых папярэднікаў. У інстытуцкай, ды і ў любой іншай бібліяцецы вы можаце знайсці каштоўныя працы пра светапогляд Ф. Скарыны, С. Буднага, В. Цяпінскага, К. Лышчынскага, А. Доўггуда, К. Каліноўскага і іншых тытанаў беларускай культуры. Аб іх жыцці і творчасці цяпер ведаюць самыя шырокія масы беларусаў. А гэта — вялікае культурнае дасягненне, якога мы дабіліся літаральна за некалькі дзесяцігоддзяў. Не думаю, што, напрыклад, простае англійскае лепш ведаюць пра вучэнне і жыццё Гобса ці Лока.

— *Дарэчы, у Англіі мне давялося чуць ад адукаваных людзей, што яны ніколі не чыталі творы тых сваіх пісьменнікаў і мысліцеляў, якія шы-*

рока вядомы ў Савецкім Саюзе.

— Мяне гэта не здзіўляе. З магазіна падпісных выданняў, што на Ленінскім праспекце, мінчане нясуць дамоў творы Фрэнсіса Бэкана, Канта, Гегеля, Шэлінга, Платона і г. д. Яны даступны ў нашай краіне жыхару любога раённага цэнтра, любой вёскі. На Захадзе не часта сустракаецца такая «раскоша».

— *Але ж я вас адцягваю ад тэмы гутаркі.*

— Такой бяды... Дык вось, хаця ў нас і выдаюцца творы філосафаў-ідэалістаў, напрыклад, Берклі ці Платона, мы, аднак, заняты вивучэннем, распаўсюджаннем і развіццём матэрыялістычнай марксісцка-ленінскай філасофіі — навукі, на аснове якой пабудаваны наш сацыялістычны лад. Так што напрамкі і мэты даследчыцкай, тэарэтычнай работы, якая вядзецца ў інстытуце, цалкам падначалены практыцы камуністычнага будаўніцтва.

— *Назвайце, калі ласка, гэтыя напрамкі.*

— Чытачы будуць мець уяўленне аб іх з назваў сектараў інстытута. Сектараў такіх два: аднаццаць гісторыі філасофіі, пра які я сказаў, дыялектычнага матэрыялізму і філасофскіх пытанняў прыродазнаўства, тэарэтычных праблем камунізму, сацыялагічных праблем кіравання, сацыялагічных праблем вёскі, тэорыі і гісторыі дзяржавы і права, дзяржаўнага кіравання і савецкага будаўніцтва, гаспадарчага і працоўнага права; зусім нядаўна створаны сектары гістарычнага матэрыялізму і метадалогіі сацыялагічных даследаванняў, сацыялагічных праблем культуры, прававых праблем сельскай гаспадаркі і аховы акаляючага асяроддзя і крытыкі буржуазнай філасофіі і ідэалогіі антыкамунізму. Узначальваюць гэтыя падраздзелы інстытута такія вядомыя беларускія вучоныя, як акадэмік К. Буслаў, члены-карэспандэнты АН БССР Д. Шыраканяў і В. Семяноў, дактары навук А. Галаўнёў, В. Круталевіч, М. Старажаў, В. Шабайлаў, Л. Яўменаў, кандыдаты навук В. Боўш, А. Майхровіч, А. Савасюк.

Трэба дадаць, што вырашана сёлета адкрыць яшчэ адзін сектар — сацыяльнай псіхалогіі. Інстытут, такім чынам, расце і расшыраецца.

— *Нашым чытачам цікава будзе ведаць, ці абавязкова навуковыя супрацоўнікі павінны быць членамі партыі.*

— Зусім не абавязкова! У нас большасць беспартыйных. Наогул, у савецкім грамадстве абсалютная большасць беспартыйных грамадзян — матэрыялісты па свайму светапогляду, прыхільнікі марксісцка-ленінскай ідэалогіі па перакананнях. У гэтым сэнсе інстытут — лустэрка грамадства. Ва ўсіх сектарах шмат таленавітай моладзі, многа людзей вясковага паходжання.

— *А па нацыянальнаму складу?*

— Пераважаюць беларусы. Ёсць і рускія, украінцы, палякі, яўрэі.

— *Назвайце, калі ласка, са-*

мыя апошнія і самыя цікавыя навуковыя працы.

— Возьмем тых, што апублікаваны ў 1980-м годзе: «Фарміраванне сацыяльнага ў чалавеку» К. Буслава, «Экалагічныя вынікі навукова-тэхнічнага прагрэсу» П. Вадап'янава, «Рух, супярэчнасць, развіццё» А. Манеева, «Прадуктыўная роль агульных форм мыслення ў навуковым пазнанні» А. Пятрушыча, «Роля суда другой інстанцыі ва ўмацаванні законнасці» І. Пацяржы, «Грамадскія інтарэсы і асоба» А. Тарасенкі, «Філасофская думка ў Беларусі сярэдзіны XVIII ст.» А. Цукермана. З калектыўных прац нагадаю дзве: «Савецкі лад жыцця» і «Роля культуры ў фарміраванні асобы». Вядома, прыведзеныя назвы далёка не адлюстроўваюць шырыню тэматыкі выдадзеных манаграфій.

— *Усе яны апублікаваны ў акадэмічным выдавецтве «Навука і тэхніка»?*

— Не ўсе, а большасць. Працы нашых вучоных выходзяць і ў іншых беларускіх выдавецтвах, а таксама ў Маскве, сталіцах саюзных рэспублік, за мяжой — на польскай, чэшскай, нямецкай, французскай, англійскай, іспанскай, арабскай, японскай мовах. Наогул, усесаюзная і міжнародная вядомасць вучоных інстытута пастаянна расце. Гэта тлумачыцца не толькі цікавасцю да навуковых прац, але і іх шматлікімі сувязямі і ўнутры краіны, і за яе межамі — напрыклад, удзелам у рабоце розных кангрэсаў, з'ездаў, сімпозіумаў і г. д. Сур'ёзным прызнаннем аўтарытэту інстытута з'яўляецца той факт, што ў далейшым ён будзе выконваць ролю каардынатара ва ўсесаюзным маштабе даследаванняў па праблемах духоўнага развіцця грамадства і ролі духоўнай культуры ў фарміраванні асобы.

— *Так што ў пэўным сэнсе работнікі інстытута — грамадскія дзеячы.*

— У самым прамым сэнсе! Што гэта будзе за вучоны-грамадзазнаўца, калі ён абмяжуецца сэнсамі свайго кабінета? Таму ўсе ў нас ад дырэктара да малодшага навуковага супрацоўніка займаюцца грамадскай працай — выступаюць з лекцыямі перад насельніцтвам, удзельнічаюць у рабоце партыйных, савецкіх, прафсаюзных органаў, даюць кансультацыі навуцальным установам і г. д. Памятаеце пра тое, як Сакрата судзілі за гутаркі з моладдзю? Цяпер савецкі філосаф павінен сустракацца з моладдзю, быць яе дарадчыкам і настаўнікам.

— *Цікавае супадзенне, Яўген Міхайлавіч: і інстытуту, які вы ўзначальваеце, і вам асабіста амаль у адзін і той жа час споўнілася пяцьдзесят год...*

— Такое супадзенне — чыстая выпадковасць.

— *Таму дазвольце ад імя чытачоў «Голасу Радзімы» павішаваць вас і калектыў інстытута з гэтымі двума юбіляямі.*

— Шчыра дзякую! І перадаю найлепшыя пажаданні землякам — нашым замежным сябрам.

На Мінскім заводзе вылічальнай тэхнікі ёсць свая аранжарыя. Толькі летась больш за паўтары тысячы дэкартыўных раслін розных відаў «перасяліліся» адсюль у вытворчыя карпусы. Без кветак сёння не абыходзіцца тут ні адна ўрачыстая падзея.
НА ЗДЫМКУ: майстар участка азелянення Н. ЧЫЧЫКАВА ў заводскай аранжарыі. **Фота У. ВІТЧАНКІ.**

НА КОНВЕЙЕРЕ

НОВАЯ «ЛАДА»

Волжскі аўтамабільны завод у горадзе Тольятці паставіў на конвейер новую модель машыны, якая атрымала індэкс ВАЗ-2105. Это далейшае развіццё конструкцыі вядомага на міжнародным рынку сямейства аўтамабіляў «Лада». Если коротко говорить о силузте кузова новой машины, то в нем легко угадывается сходство с предшественниками моделями. И все же линии кузова стали более обтекаемыми, современными. Однако главное достоинство машины, как мне представляется, — ее мотор.

На новом автомобиле ВАЗ-2105 установлен модернизированный вариант мотора от машины ВАЗ-21011. Цель внесенных изменений можно сформулировать коротко — они направлены на снижение расхода топлива и токсичности отработанных газов, снижение шумности и веса двигателя. Но для этого конструкторам надо было внести изменения в привод распределительного вала, головку и блок цилиндров, поршни, системы зажигания и питания.

Привод распределительного вала осуществляется не цепью, как раньше, а зубчатым ремнем. При работе он не вытягивается, обеспечивает плавную, без пульсаций работу привода. Этот же ремень используется для привода масляного насоса и распределителя зажигания.

Вся система шкивов и ремней не нуждаются в смазке. От пыли и грязи она защищена пластмассовыми крышками. Практика показала, что ремень может выдерживать 60 000 километров пробега.

В системе зажигания применен новый распределитель с вакуумным автоматом опережения. При уменьшении нагрузки автомат увеличивает угол опережения зажигания, поддерживает наиболее экономичную регулировку двигателя. Новый прибор вместе с измененным воздушным фильтром и усовершенствованным карбюратором составляют взаимосвязанную систему устройств, обеспечивающих снижение токсичности и расход топлива.

Дмитрий САСОРОВ.

ЛІТАРАТУРА СТАЛАГА САЦЫЯЛІЗМУ

Цэнтральная тэма савецкай мастацкай літаратуры апошніх гадоў — праблема чалавека і яго вартасцей. Паглыблена ставіцца пытанне аб значэнні маральных, гуманістычных пачаткаў для чалавека і грамадства, аб узростанні іх ролі па меры руху да камунізму. Літаратура не толькі сцвярджае новы маральны ідэал, чалавека новага духоўнага складу. Яна з занепакоенасцю гаворыць аб небяспецы бездухоўнасці, духоўнага вакууму. Письменнікі ўказваюць на сувязь падобнай з'явы з духам набывальніцтва, уласніцтва, мяшчанства ў яго сучасных абліччах, з тымі або іншымі формамі буржуазнай свядомасці, якія часам праяўляюцца і пры сацыялізме. Шэраг твораў, розных па матэрыялу, творчаму выкананню і таленту, страшна і ўсхвалявана ўзнімаюць гэтую тэму. Такія кнігі вядуць бой за адухоўленасць і асэнсаванасць чалавечага існавання, бой з тым, што робіць чалавека чужым самому сабе і грамадству.

Напрыклад, у рамане Юрыя Бондарэва «Бераг» яго галоўны герой пісьменнік Нікіцін усім сваім складаным, нялёгкім жыццём змагаецца за сапраўдны чалавечы каштоўнасці — дабрату, гуманізм, каханне. Ён страшна і пераканана абараняе гэтыя каштоўнасці ў дыскусіі з заходнім журналістам, проціпастаўляючы іх культу набывальніцтва, «рэчывнасці». Як бы «ад процілеглага» змагаецца з бездухоўнасцю і пісьменнік Юрый Трыфануў: ён паказвае чалавека, які страціў духоўнае багацце, пайшоў па шляху кампрамісаў, а ў выніку — дэградаваў як асоба.

У сваіх духоўна-маральных шуканнях сучасная савецкая проза трывала арыентацыя на народнае жыццё. Гэта вызначыла характэрнейшую асаблівасць многіх апавесцей і раману апошніх гадоў — народнасць, якая ўзбагацілася новым сацыяльным зместам. У літаратуры ўзнікла цэлая плеяда яркіх і самабытных талентаў, якія змаглі глыбока і ярка адлюстраваць жыццё сучаснай вёскі. Так званыя пісьменнікі-«вяскоўцы» ўзнімаюць у кнігах новыя праблемы вёскі. Напрыклад, з розных пазіцый разглядаюць яны такое актуальнае пытанне, як уваход НТР (навукова-тэхнічная рэвалюцыя) у сённяшняе жыццё сяла. Калі Валянціна Распуціна хвалюе перш за ўсё думка пра тое, як навукова-тэхнічны прагрэс адбіваецца на душы чалавека, то, скажам, Віктара Астаф'ева цікавіць тэхнічнае развіццё ў яго ўзаемадзеянні з экалагічнымі праблемамі. Творчасць такіх пісьменнікаў, як Фёдар Абрамаў, Віктар Астаф'еў, Васіль Бялоў, Яўген Носаў, Валянцін Распуцін, як бы асвяжыла саму літаратурную атмосферу, нагадала аб лепшых народных традыцыях, узбагаціла літаратурную мову, з новай сілай ускалыхнула патрыятычнае пачуццё, якое заўсёды жывіла леп-

шыя творы рускай і савецкай літаратуры.

Апошнія гады літаратурнага жыцця азнаменаваны новым уздымам інтарэсу да гісторыі. Гэта прыкмета самасвядомасці грамадства, якая ўсё больш паглыбляецца, імкненне людзей лепш зразумець рэчаіснасць і саміх сябе. Гістарызм выказваецца і ў абвостраным адчуванні сувязі часоў. Гістарызм — гэта і метадалагічны прынцып эстэтычнага і філасофскага асваення рэчаіснасці. Ён праяўляецца і ў імкненніх да эпічнага разумення лёсаў народа, які здзейсніў рэвалюцыю, пабудаваў сацыялізм і абараніў яго ў вайне з фашызмам.

Аднак цяга да гісторыі ў сучаснай савецкай літаратуры зусім не азначае адыход ад праблем сённяшняга дня. Як правіла, зварот да гераічных старонак рускага і савецкага мінулага падпарадкаваны вырашэнню надзвычайных маральных задач сучаснасці. Вялікія гістарычныя пераломы даюць магчымасць мастаку выявіць і асабліва выразна паказаць сапраўдныя духоўныя каштоўнасці сацыялізму.

Увогуле сацыяльна-эпічны, панарамны раман набывае ў літаратуры апошняга дзесяцігоддзя ўсё большае значэнне. Да ліку твораў такога жанру, якія атрымалі шырокую вядомасць, адносяцца «Сям'я Ульянавых» Марыэты Шагінян, «Сібір» Георгія Маркава, «Прасліны» Фёдара Абрамава, «Вечны кліч» Анатоля Іванова.

Адна з карэнных праблем савецкай літаратуры — стварэнне тыповага народнага характару. Письменнікі ўсё смялей вылучаюць на перадні план такія рысы сваіх герояў, як сацыяльна, грамадзянская актыўнасць, пачуццё гаспадары свайго справы, свайго зямлі. У лепшых літаратурных творах перад чытачом паўстае савецкі чалавек ва ўсёй яго духоўнай складанасці і ў той жа час цэльнасці, ідэяльна перакананасці. Гераічны пачатак падобнай асобы часта выступае ў форме грамадзянскай мужнасці, грамадзянскай адказнасці.

І ўсё ж тыповы народны характар, які паказвае рэальную рэчаіснасць сталага сацыялізму, адлюстроўвае маральную сутнасць сённяшняга савецкага селяніна, рабочага, інтэлігента, думачка, яшчэ толькі чакае свайго таленавітага ўвасаблення.

Яшчэ адна характэрнейшая асаблівасць сучаснага літаратурнага працэсу — усёўзрастаючае значэнне сацыяльнай і філасофскай мастакоўскай думкі. У сувязі з гэтым павышаецца значнасць асобы пісьменніка — яго светапогляду, адукаванасці, духоўнага багажы. Найбольш таленавітыя і сур'езныя пісьменнікі, такія, як Юрый Бондарэў, Фёдар Абрамаў, Чынгіз Айтматаў, Іонас Авіжус, Васіль Быкаў і іншыя, гэта разумеюць і, удаканальваючы сваё майстэрства, упэўнена рухаюцца да глыбокага і поўнага асэнсавання рэчаіснасці.

Фелікс КУЗНЯЦОУ.

РАДАСЦЬ ШТОДЗЕННАЙ ПРАЦЫ

ПАУЛУ МІСЬКО — 50 ГАДОУ

стацтва». Семнаццаць гадоў аддаў Павел Місько журналістыцы. Сам пісьменнік гаворыць: «Калі б не было гэтых доўгіх гадоў журналісцкай работы, паездкаў па Беларусі, то нават тых твораў, якія напісаліся, не было б».

Першае апавяданне, напісанае маладым журналістам — «Унучка бальшавіка» («Надзя»), — было прыхільна сустрэта крытыкай. Паспех акрыліў аўтара. Гарачае жаданне пісаць паступова становілася сапраўднай духоўнай патрэбай П. Місько. У 1967 годзе ў выдавецтве «Беларусь» выходзіць яго першая кніга прозы «Калодзеж», у 1968 — «Гаспадыні свайго лёсу», змест якой складалі нарысы, напісаныя ў час журналісцкіх вандровак. У хуткім часе свет пабачыла дакументальная апавесць «Падарожжа ў калгас», кнігі для дзяцей, апавяданні «Сітус інверсус», «Васіліна», апавесці «Ціхае лета» і «Калінае лісце».

Новы раман «Градабой» пісьменнік прысвяціў сённяшняй беларускай вёсцы, яе людзям. Ён узнімае важныя праблемы маральнасці нашага сучасніка.

П. Місько адносіцца да тых, у каго словы ніколі не разыходзяцца са справамі, да пісьменнікаў, якія знаходзяць задавальненне не ў хвалебным слове крытыкі, а ў радасці штодзённай працы, самаадданай, настойлівай, на карысць роднай літаратуры, свайму народу.

Знаёмім з лаўрэатамі-80

«СІВАЯ ЛЕГЕНДА» РАЗВІВАЕ ЛЕПШЫЯ ТРАДЫЦЫІ

ОПЕРНАЙ КЛАСІКІ

ВАБЯЦЬ І МЕЛАДЫЧНАСЦЬ, І СЮЖЭТ

Прысуджэнне Дзяржаўнай прэміі БССР кампазітару Дзмітрыю Смольскаму за оперу «Сівая легенда» і выкананцы партыі Ірыны народнай артыстцы БССР Ірыны Шыкуновай стала падзеяй выключнага значэння для ўсяго нашага музычна-тэатральнага мастацтва. Дзяржаўная прэмія опернаму твору і спявачцы прысуджана ўпершыню ў гісторыі беларускага тэатра, і гэты факт — свайго роду вяршыня на шматгадовым шляху развіцця нацыянальнага опернага жанру.

Нямала выдатных старонак у гісторыю беларускага опернага тэатра ўпісалі нацыянальныя спектаклі: «Князь-возера» В. Залатарова яшчэ ў 50-я гады быў удастоены Дзяржаўнай прэміі СССР, у 60—70-я гады «Альпійская балада», «Выбранніца» і «Ціль Уленшпільгел» Я. Глебава, «Зорка Венера» Ю. Семіянікі і «Джардана Бруна» С. Картэса ўзнагароджвалі дыпламамі на ўсесаюзных аглядах і конкурсах.

Нарэшце, у 1978 годзе ўбачыла святло рампы «Сівая легенда» — першая опера кампазітара Д. Смольскага, добра вядомага ў рэспубліцы і краіне (лібрэта У. Караткевіча па яго аднайменнай апавесці). І адразу ж пасля прэм'еры яна выклікала вялікую цікавасць у самых розных гледачоў.

Увагу прафесійных музыкантаў і музыкантаў прыцягнула да оперы майстэрства яе аўтара, таленавітае, шчырасць твора. Слых зачароўваюць прыгожыя і выразныя мелодыі, яркія інтанацыйныя і тэмбравыя характарыстыкі. Успрыняццю твора садзейнічаюць дзіўная яснасць і прастата, стройнасць і лагічнасць разгортвання музычнай драматычнай і бадай, самае важнае, «Сівая легенда» — опера аб Беларусі, глыбока нацыянальная, якая развівае лепшыя традыцыі сусветнай опернай класікі.

Але асноўнымі наведвальнікамі тэатра з'яўляюцца не прафесіяналы, а звычайныя слухачы — рабочыя, студэнты, служачыя, яны ж і становяцца галоўнымі суддзямі. Да «Сівай легенды» іх незвычайна прыцягвае яшчэ і сюжэт оперы.

Дзеянне адбываецца ў Беларусі пачатку XVII стагоддзя. Галоўную лінію складае лірычная драма герояў — радавітага нобіля Рамана і яго каханай прыгоннай дзяўчыны Ірыны, сябра Рамана Кізаілы і яго жонкі Любікі. Лёсы гэтых моцных, супярэчлівых натур спляліся ў адзін трагічны вузел, які можна толькі рассячы. Але, нягледзячы на драматычны фінал оперы, яго заключае прыгожая светлая музыка, якая гаворыць аб тым, што самаахвярнае каханне здольна вынесці ўсе выпрабаванні, пераадолець любыя перашкоды. Можна сказаць,

што «Сівая легенда» — опера пра ЛЮБОЎ. Але ў гэтыя слова ўкладваецца значна шырэйшае паняцце, чым каханне мужчыны і жанчыны. Опера напоўнена любоўю да беларускай зямлі, яе народа.

Думку аб стварэнні оперы Д. Смольскі выношаў не адзін год. Ён старанна шукаў матэрыял для лібрэта, літаратурную першакрыніцу, у якой галоўнымі героямі абавязкова былі б Беларусь і яе народ. І знайшоў ён усё гэта ў апавесці Уладзіміра Караткевіча. Кампазітар прыцягнуў у «Сівай легендзе» яркі паказ народнага жыцця, моцных і страшных чалавечых характараў, арыгінальнасць кампазіцый, паэтычнасць мовы.

Роля Ірыны — адна з цэнтральных у оперы. Гэта вобраз, поўны дзіўнай чысціні, унутранага святла. Характар Ірыны, як і іншых персанажаў, даецца ў развіцці: вясёлая бесклапотная Ірына, перажыўшы драматычны падзеі, становіцца моцнай асобай, здольнай да барацьбы, самаахвяравання дзеля шчасця людзей. Праўдзіва ўвасобіла гэты складаны вобраз выдатная беларуская спявачка І. Шыкунова.

Сустрэча з такой гераіняй стала для мяне вялікай творчай радасцю, — расказавае артыстка. — Музыка раскрыла блізікі і любімы свет майго роднага краю, той далёкай вёсчкі, дзе прайшло маё дзяцінства пад песні аднавяскоўцаў, маці. Было цікава працаваць над вобразам Ірыны, у якім так арганічна спалучаюцца трапяткое пачуццё, пшчота — у пачатковых сценах з пратэстам супраць прыгнятальнікаў, носьбітаў гора і зла — у апошніх сценах. Я імкнулася як мага дакладней перадаць гэтую дыялектыку развіцця характараў. І ўсякі раз, калі ў фінале оперы мая гераіня падвяргаецца жорсткаму пакаранню — ёй выкалалі вочы, каб яна ніколі больш не ўбачыла свайго каханага, — у мяне міжволі пачынаюць ліцца слёзы...

Прысуджэнне Дзяржаўнай прэміі БССР я расцэнваю як прызнанне маіх набыткаў ва ўвасабленні вобразаў беларускіх жанчын. Разам з тым я разумею: узнагарода абавязвае мяне працаваць яшчэ лепш.

Пасля выканання партыі Ірыны артыстка Шыкунова не менш цікава выступіла ў ролі ўжо больш блізкай па часе гераіні — радзісткі Клары («Сцежкаю жыцця» Г. Вагнера), жанчыны з трагічным, але прыгожым лёсам.

А Д. Смольскі зноў працуе над операй. Але цяпер гэта ўжо складаная гістарычная драма, галоўным героем якой будзе выдатны беларускі асветнік Францыск Скарына.

Наталля ЯНОВІЧ.

У вёсцы Міхалёва-2, што на Магілёўшчыне, жыве Аляксандр Юцкевіч. Такі дом, як у яго, — адзіны ва ўсім наваколлі. Ён упрыгожаны карукавымі рознымі ліштвямі, вільчакам, на франтоне — фігуркі казачных герояў. Некалькі гадоў назад Юцкевіч захапіўся разьбой па дрэву. Аказалася, што гэта яго сапраўднае прызначэнне.

НА ЗДЫМКУ: Аляксандр ЮЦКЕВІЧ.

Фота В. ДУБІНКІ.

«КРЫНІЦА» — САМАДЗЕЙНЫ ХОР СА СТОЛІНА

ЦЯЧЭ РЭЧАНЬКА—НЕВЯЛІЧАНЬКА

МАРОЗНЫМ студзеньскім вечарам зусім неспадзявана трапіла ў госці. З тэлефоннай размовы зразумець нічога не ўдалося, але запрашалі так настойліва, што мусліла адразу пайсці. «Сюрпрыз» сапраўды аказаўся прыемным. Са Століна прыехаў самадзейны народны хор «Крыніца», які ўдастойся гонару прымаць удзел у канцэрце для дэлегатаў XXIX з'езда Кампарты Беларусі. І першую ж вольную ад рэпетыцый часіну кіраўнік хору Мікалай Вайцяхоўскі скарыстаў для сустрэчы са сваімі сябрамі, знаёмымі. Іх колькасць за гэты вечар прыкметна памножылася.

Гаварылі мала. Нават я адклала на другі дзень свае журналісцкія «што? як? чаму?». Увесь вечар панавала ўладарыла беларуская народная песня. Сярод прысутных было прафесійных спяваючых. Увогуле, музычную адукацыю меў толькі Мікалай Вайцяхоўскі. Веці рэй яму памагалі ўдзельніцы хору «Крыніца» Валянціна Неўдаха і Лізавета Кудласевіч (як даведаюся пазней, Валянціна працуе ў дзіцячым садзе, Лізавета — настаўніца). У душы, мусіць, спяваў кожны з прысутных, бо мудрасці, сардэчнасці народнай песні няма мяжы. Яна сцішыць і супакоіць, развее сум і паспагадае, дасць адпачыць і разважыць, а можа і асудзіць за злыя намеры.

«Зялёную вішню», «Купальніку» адразу падхопліваюць усе. І быццам пасвятлелі твары. Неяк адначасна і сумна, і радасна. А Валя з Лісай ўжо далей павялі зладжанымі галасамі:

Цячэ рэчанька-невялічанька,
Схочу — пераскочу.
Ой, аддай мяне, маманька,
За каго я схочу.

Гэтую песню чую ўпершыню. Яшчэ не ведаю, што там у ёй далей будзе, а сэрца ўжо сціскаецца ад жалю. Ах, якая выразная мелодыя, як шыра вядуць песню спявачкі! Жаночы лёс... Колькі

суму, цярпення і жыццёвай моцы ўмясціў ён. І вось ужо шэрай зязюляй прыляцела дачушка ў родны двор, у вішнёвы сад.

Сядзіць маманька край акенечка,
Ручнік вышывае,
А малодшы брат на парозе стаў,
Ружжо заражае.

Як напятая струна, звiнiць голас Валянтiны. I трымцiць у чаканнi мая душа.

Не пазволю я, мой сынанька,
Ту зазулю ўбiцi,
Бо той зазуле, як маёй дачцэ,
Трудно на чужыне.

Праз дзень, у гаворцы з Мікалаем Рыгоравічам, я даведаюся, што ад маці — «Цячэ рэчанька-невялічанька», песня гэтая першая трапіла ў яго памяць, кранула сэрца і пастаянна захоўваецца ў рэпертуары створанага ім калектыву. Больш палавіны песень «Крыніцы» — мясцовыя, палескія. Выконвае хор і рускія, украінскія народныя песні, творы савецкіх кампазітараў. Сам Мікалай Вайцяхоўскі таксама піша музыку, часам на ўласныя словы, ён адзін з найбольш вядомых кампазітараў-аматараў Брэстчыны. Яго песня «Спявай, маё Палессе» выконвалася Дзяржаўным народным хорам БССР, запісана на пласцінку. Але апошнім часам Мікалай Рыгоравіч сваёй асноўнай справай лічыць работу з самадзейным хорам, збіранне і выкананне народных песень: «Яны глыбей, да дасканаласці адшліфаваныя пакаленнямі выканаўцаў. З імі цяжка спрачацца, а змагацца зусім немагчыма. За імі мудрасць, чысціня і сіла народа».

І назву «Крыніца» калектыву ўзяў як сімвал вытокаў

— адвечных, незамутнёных. Тут любяць акапальнае спяванне, яно падкрэслівае натуральнае харавое мелодыі, значнасьць слова, культуру выканання. Суправаджэнне — аркестравае ці баяннае — звычайна дапамагае прыхаваць хібы, недасканаласць вакалу, хаця ў гэтых хоры яно, хутчэй, даніна модзе. Кіраўніку самадзейнага хору даводзіцца быць і вывацацелю.

Бо людзі, якія ідуць да яго са сваімі здольнасцямі, ахвяруюць песням вольны час, не маюць музычнай адукацыі, не заўсёды адразу могуць адрозніць непраходзячую каштоўнасць прадзедаўскіх скарбаў ад бліскучых вырабаў сучаснага канвеера. Ён спакойна, цярдліва, настойліва вядзе спевакоў-аматараў да ўсведамлення, разумення сваёй моцы, сваёй годнасці, сваёй адметнасці. Варта збіцца з уласнай дарогі, як прападуць усе набыткі. Таму, калі спявачкі на сустрэчы ў Мінску завялі нейкую сучасную песню, якая звычайна гучыць у канцэртах у багатым інструментальным аздабленні, у іх галасах адразу адчулася напружанасць, скванасць, дзе і падзелася мяккасць, мілагучнасць. «Публіка» дружна запратэставала, і ўвагай зноў авалодала народная песня.

Аптымістычная выснячка «Зялёная да мураванька», вясёлая жніўная пра мужыка, які сваю жонку шукае, апавядальна-лірычная пра Улліну, якая «знайшла» на сенакосе дзіця...

«Ой, рана на Івана»... — высока «ўзлятае» голас Валянціны, быццам імкнецца вырвацца на прастору лясной палыны ці квітнеючага лугу. І «слухачы» імгненна далучаюцца да спявачкі. Ах, як гэта прыемна, як цешыць сэрца такое суладдзе! Ад

купальскай песні ўсе разам пераходзяць на «Туман ярам...».

Зноў саліруе Вайцяхоўскі:

Ішоў Раман гаем, гаем,
Сустрэў дзеўку,
зваць Галею,
Штось я табе
сказаць маю,
Шэсць загадак загадаю.

Разумніца Галя ўсё адгдала.

Сонца гарыць без польмя,
Камень расце без караня.
Скрыпка грае, голас мае,
Сэрца плача, слёз не мае,
Хмель уецца каля дрэўца,
Любоў сушыць каля сэрца.

Разам з іншымі самадзейнымі калектывамі Брэстчыны — танцавальным ансамблем «Радасць», Лядзецкім інструментальным ансамблем і фальклорным калектывам з вёскі Валішча — столінецкі ўдзельнічалі ў вакальна-харэаграфічнай кампазіцыі «Палескае вяселле». Гэта іх не першае адказнае выступленне. На мінскай сцэне яны паказвалі сваё майстэрства ў 1978 і 1980 гадах. Неаднойчы становіліся лаўрэатамі рэспубліканскіх і ўсесаюзных конкурсаў самадзейных выканаўцаў. У 1977 іх хор атрымаў званне народнага. Выступалі на Украіне, многа і часта — на Брэстчыне. Есць іх запісы на Беларускай радыё, а Брэсцкае тэлебачанне фільм зрабіла.

— А як успрымаюць вяскоўцы вашы канцэрты? — цікаўлюся ў Мікалая Рыгоравіча.

— Ой, радуецца: «То ж нашы песні са сцэны гучаць». І прыходзяць потым да нас паспяваць. Мы ж збіраем, запісваем мясцовы фальклор. Прыязджаюць да нас летам, я вам свой родны Кожан-Гарадок пакажу. Там

аднымі легендамі заслухацца можна. Летась у нас Генадзь Іванавіч быў...

Пра гэта я ўжо ведаю. Генадзь Цітовіч, славыта знаўца беларускіх народных песень, сваё 70-годдзе сустраў у фальклорнай экспедыцыі. Хоць я там не была, але па расказах знаёмых так выразна ўяўляю ціхую Гарынь, лодкі, вянкi і кветкі, бясонца дарагія песні да свiтанья...

Пасля выступлення столінскага хору (канцэрт трансляваўся па тэлебачанні) званіў Генадзь Цітовіч, каб пачуць яго ацэнку калектыву.

— «Крыніца» — адзін з лепшых самадзейных калектываў Беларусі, — гаворыць Генадзь Іванавіч. — Ён арыгінальны па рэпертуары, бо скарыстоўвае свой мясцовы фальклор. І кіраўнік у іх харошы: сціплы, не задаецца. Такія ў яго браты і маці. Я іх усіх добра ведаю.

Іх сёння пiяцэра — братоў Вайцяхоўскіх. (Хаця маці нарадзіла дзевяць дзяцей). Сярод іх ёсць шафёр і дырэктар завода, старшыня сельсавета і студэнт. Мікола таксама нейкі час быў дырэктарам, узначальваў музычную школу ў Століне. Але хор больш па душы. Мне цяпер увогуле здаецца: варта з'явіцца Мікалаю Рыгоравічу, як усе вакол запяюць. Мой субсіднік смяецца: «Сям'я ў нас такая. Як браты прыдуць, спявае ўся вуліца. Юра Сергіенка, мастак са Століна, напісаў карціну «Сустрэча з песняй», на ёй Генадзь Цітовіч і мая маці».

...Праз некалькі дзён пасля ад'езду столінцаў пазваніў Вайцяхоўскі. Яму не дае спакою песня пра крынічаньку, пачутая на тым вечары ад мінчан. Якім чынам можна знайсці яе? Просьба ўзрадала. Малайчына, Вайцяхоўскі, і тут не прайшоў міма, прыкмеціў дыяменцік. Зразумела, магнітафонны запіс той песні пасланы ўжо ў Столін.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

прэм'еры, выстаўкі, сустрэчы

ПРЫСВЯЧАЕЦЦА
ВАСІЛЮ БЫКАВУ

Творчасць лаўрэата Дзяржаўных прэмій СССР і БССР Васіля Быкава ў апошнія гады ўсё больш прыцягвае ўвагу крытыкаў і даследчыкаў савецкай літаратуры. Сярод тых, хто пастаянна піша пра яго, і Ігар Дзядкоў. Пра паасобныя творы пісьменніка ён неаднаразова расказваў на старонках часопісу «Літаратурное обозрение», «Дружба народов» і іншых. Цяпер жа І. Дзядкоў прапануе чытачу манаграфічнае даследаванне «Васіль Быкаў», якое носіць падзагаловак «Нарыс творчасці» і выпушчана асобнай кнігай у выдавецтве «Советский писатель».

НОВЫЯ ЭКСПАНАТЫ

Дом-музей Адама Міцкевіча ў Навагрудку папоўніўся новымі экспанатамі. Вядомы ў краіне калекцыянер Аляксандр Зайкін перадаў сюды старадаўнія выданні — «Слово», «Журнал для всех», «Новь», у якіх апублікаваны артыкулы, прысвечаныя паэту.

Цікавая пасылка прыйшла з Вільнюса. Яго жыхар Б. Петрайскас прыслаў у паборунскі музей «Крымскія санеты» і зборнік «Паззія Адама Міцкевіча», якія выйшлі на літэрацыйнай мове. Цудоўна ілюстраванае выданне «Крымскія санеты» прыбыло з Італіі ад бібліяфіла Эмерыка Чапскага.

ПЯЦЭРА МУЗЫКАНТАЎ

Шчодра на таленты зямля, на якой нарадзіўся Янка Купала. Красамоўна сведчыць пра гэта сям'я трактарыста Станіслава Казлоўскага з Вязынкі.

Усё, што адбывалася на сцэне, было крыху незвычайна. Людзі паміралі, скошаныя кулямётнай чаргой, і ўваскрасалі, ахопленыя прагай жыцця, змагаліся і перамагалі. І ўсё — без адзінага слова...

У Беларускай рэспубліканскай тэатры юнага глядача ансамбль пятаміры «Рух» паказваў новую работу — спектакль «Кліч», які расказвае пра адвечную барацьбу чалавецтва супраць цемрашальства і чорных сіл рэакцыі. Галоўны рэжысёр і пастаноўчык Уладзімір Колесаў.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля «Кліч».

Фота С. КРЫЦКАГА.

Усе яго дзеці — музыканты. Ганна скончыла Беларускаю дзяржаўную кансерваторыю па класу флейты. Ірына — тую ж кансерваторыю па класу віяланчэлі, Часлаў вучыцца на апошнім курсе кансерваторыі і іграе ў аркестры Дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР. Ядзя, навучэнка Мінскага музычнага вучылішча, аддала перавагу беларускаму цымбалам, а малодшы Юра — флейтыст, заканчвае сярэдняю спецыяльную музычную школу пры Белдзяржкансерваторыі.

ВЕЧАР У ДОМЕ ЛІТАРАТАРА

У Доме літаратара адбылася сустрэча з пісьменнікам Барысам Сачанкам, які быў членам дэлегацыі Беларускай ССР на XXXV сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у Нью-Йорку. Барыс Сачанка расказаў прысутным пра работу сесіі, пра ўдзел дэлегацыі СССР, Беларускай, Украінскай ССР і краін сацыялістычнай садружнасці ў барацьбе за міжнародную разрадку, за ўмацаванне міру на планеце і бяспеку народаў, за скарачэнне гонкі ўзбраенняў.

ЗБОР ТВОРАЎ ПЕТРУСА БРОЎКІ

Усесаюзны чытач ужо меў магчымасць пазнаёміцца з рускімі выданнямі твораў П. Броўкі. Пятрусь Усцінавіч працаваў таксама над складаннем збору сваіх твораў у чатырох тамах, які меркавала выпусціць у перакладзе на рускую мову выдавецтва «Художественная литература».

На жаль, пабачыць першы том паэт не паспеў. Не закончаную ім справу даваўся завяршаць выдавецкім работнікам. І вось карпатлівая праца закончана. Чатырохтомны збор твораў Петруся Броўкі будзе, безумоўна, найбольш поўным выданнем паэзіі, прозы, публіцыстыкі, успамінаў слыннага майстра беларускай літаратуры на рускай мове. У першы том увайдучь вершы і паэмы, напісаныя Петрусём Усцінавічам у 1926—1961 гадах.

Змест другога тома складуць таксама вершы і паэмы. Пісаліся яны з 1962 па 1976 год. Асобным томам выдаецца роман «Калі зліваюцца рэкі». Чацвёрты, заключны том — гэта вершы, створаныя П. Броўкам з 1970 года па апошнія дні яго жыцця. Увайдучь сюды таксама шматлікія апавяданні пісьменніка, яго апошнія, успаміны пра дзеячы літаратуры і мастацтва, тых, каго добра ведаў Пятрусь Усцінавіч, з кім неаднойчы сустракаўся, хто назаўсёды пакінуў след у яго сэрцы. Трэба сказаць, што некаторыя творы Броўкі на рускую мову перакладаюцца ўпершыню. У прыватнасці, вершы, напісаныя паэтам у апошнія гады, яго ўспаміны пра Якуба Коласа, Янку Купалу, Івана Мележа. Паасобныя ж вершы, якія ўжо гучалі па-руску, у зборы твораў падаюцца ў новых перакладах. Сярод перакладчыкаў — лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР Якаў Хелемскі, Ігар Шклярэўскі, Іван Бурсаў, Валянцін Карчагін, Арсень Астроўскі, Тамара Златухіна. Новая сустрэча ўсесаюзнага чытача з творчасцю Петруся Броўкі прынясе шмат радасных хвілін усім, хто па-сапраўднаму любіць беларускую літаратуру.

У ЛЕТАПІС САВЕЦКА-БАЛГАРСКАЙ ДРУЖБЫ

Апавяданні беларускай балгарскіх пісьменнікаў уключаны ў зборнік «Адпачынак з байкамі», які выйшаў у выдавецтве «Мастацкая літаратура». Сярод яго аўтараў — гумарысты старэйшага пакалення, якія пачыналі друкавацца міжчэ ў нелегальных выданнях да рэвалюцыі 9 верасня 1944 года ў Балгарыі. Гэта Д. Калфаў,

С. Мінкаў, А. Васілеў. Тут жа і творы самых маладых — С. Страціева, Ч. Шынава і іншых.

Выданне на беларускай мове кнігі балгарскага гумару, прысвечанае 1300-гадоваму юбілею Балгарскай дзяржавы, гэта яшчэ адна старонка ў летапісе савецка-балгарскай дружбы.

БАРАВАЯ ДЗІЧЫНА

Пад баравой дзічынай разумеюць не заўсёды аднолькавыя састаў птушак. Звычайна сюды адносяць рабчыка, цецерука, глушца, дзікушу, вальдшнепа, лясных галубоў (вахіра і клінтуха), гэта значыць тых птушак, жыццё якіх звязана з лесам. Аднак сюды ж уваходзяць белая і тундравая курапаткі, хоць яны і жывуць на мохавых балотах сярод тайгі, фазан і турач, якія хутчэй хмызняковыя, чым лясныя птушкі. Аснову ж баравой дзічыны складаюць глушцы, цецерука, рабчыкі.

Найбольш буйныя глушцы дасягаюць пяці кілаграмаў, а рабчыкі — усяго толькі 400 — 500 грамаў.

Вельмі цікава назіраць за цецеруковымі птушкамі ў вяснавы перыяд, калі ў іх пачынаюцца вясеннія шлюбныя гульні. Такаванне праходзіць заўсёды на адным і тым жа балоце або паляне. Як правіла, першымі з'яўляюцца самцы. Старыя «такавікі» займаюць месца ў цэнтры, маладыя — па краях. Зацемна, яшчэ да світання, пачынаюцца кароткія мармытанні асобных цецерукоў з ледзь чутным чыфыканнем. Неўзабаве такавішча нагадвае святочны кірмаш. Самцы, апусціўшы крылы, старанна і важна чыфыкаюць, праганяючы адзін аднаго з занятых участкаў. Нізка праносяцца цяцёркі. Іншы раз узбуджаныя цецерукі ўсаджваюцца проста на паляўнічыя буданчыкі і, не звяртаючы ўвагі на людзей, працягваюць сваю песню, выпускаючы з раскрытай дзюбы тонкія струменьчыкі пары. Калі песні раптам сціхаюць, гэта значыць, што на тэрыторыі тока з'явіўся вораг — ястраб. Цецерука, з шумам зрываючыся, ляцяць у лес, але праз нейкі час вяртаюцца, і шлюбныя гульні працягваюцца.

Не менш цікава праходзяць вясеннія такаванні ў глушца. На досвітку ў звонкай цішыні лесу раздаецца рытмічны пошчак, быццам хтосьці барабаныць пальцамі па запалкавай каробачцы. Гэта пачынае сваю песню глушэц. Потым гукі набіраюць сілу і пераходзяць у своеасаблівае «тачэнне». У гэты момант глушэц нічога не чуе, чым поўнасьцю апраўдае сваю назву.

Песня рабчыка адрозніваецца ад песні яго суродзічаў больш ціхімі і меладычнымі ноткамі. Калі мармытанне цецерука чуваць за некалькі кіламетраў, то пошвіст рабчыка можна не пачуць нават на адлегласці некалькіх дзесяткаў метраў.

Але чым больш упэўнена вясна ўстае ў свае правы, тым менш самцоў з'яўляецца на таках і ўсё сумнейшыя іх песні. Самкі ў гэты час садзяцца на яйкі. Гнёзды іх размешчаны проста на зямлі, недалёка ад месца такавання. Калі з'яўляюцца птушаняты, самка адводзіць іх на больш небяспечныя і багатыя кормам месцы. Разрабаючы лясную падцілку, цяцёркі вышукваюць лічынкі і яйкі насякомых, якіх з задавальненнем ядуць птушаняты.

Задоўга да набліжэння халадоў птушкі пачынаюць рыхтавацца да суровай зімы. Яны мяняюць летняе адзенне на зімнае, прымнажаюць глушчавыя запасы. Пры першых парошах рабчыкі адседжаюцца ў снежных лунках, якія робяць непадалёку ад ствалоў дрэў. У марозныя дні, наклываўшыся

прамарожаных «коцікаў» вольхі і бярозы або ягад, яны спяшаюцца ўкрыцца ў снежнай гурбе, робячы ў ёй своеасаблівыя хады.

Глушэц, маючы густое апярэнне, усю зіму начуе на дрэвах або ў адкрытых снежных ямках. Цецерука ж часта рассыпаюцца па паляне за некалькі метраў адзін ад аднаго. У момант небяспекі патрывожаныя птушкі імгненна вылятаюць са сваіх сховішчаў, утвараючы своеасаблівыя снежныя фантаны.

Рабчыкі, цецерука, глушцы раней у вялікай колькасці вадзіліся на тэрыторыі Беларусі. У канцы XIX стагоддзя ў еўрапейскай частцы Расіі і ў Сібіры здабывалі па пяць-шэсць мільёнаў рабчыкаў у год. У зімні час толькі ў Маскву прывозілі на продаж да мільёна цецерукоў. Кожны памешчык лічыў справай гонару настраляць на паляванні пару дзесяткаў «каралеўскіх» птушак. Такое варварскае знішчэнне дзічыны, высечкі лесу прывялі да таго, што і цяпер на тэрыторыі Беларусі колькасць цецеруковых невялікая. Таму наша дзяржава прымае ўсе меры — існуе афіцыйная забарона палявання на некаторых птушак, практыкуецца раз'ядзенне іх у вальерах, каб стварыць спрыяльныя ўмовы для існавання і памнажэння баравой дзічыны.

Аляксандр ІВАНЮЦЕНКА.

НА ЗДЫМКУ: цяцёрка на гняздзе.

Фота аўтара.

ПОРТ

ХТО ПАЕДЗЕ ў ТАМПЕРЭ?

Усесаюзныя спаборніцтвы па боксу на прыз Спорткамітэта СССР прайшлі ў Рызе. Гэты турнір адначасова быў адборачным да чэмпіяната Еўропы, які пройдзе ў маі ў фінскім горадзе Тамперэ, і да другога розыгрыша Кубка свету, што праводзіцца паміж камандамі кантынентаў.

Найбольш удала з беларускіх спартсменаў выступілі гамяльчанін Юрый Торбек і віцебчанін Юрый Прохараў. У другой сярэдняй вазе Торбек перамог усіх сваіх сапернікаў. А Прохараў толькі ў фінальным паядынку ўступіў па ачках заслужанаму майст-

ру спорту СССР Віктару Рыбакову.

Абодва беларускія баксёры ўключаны ў склад зборнай каманды краіны для падрыхтоўкі да чэмпіяната Еўропы.

ПАМЯНЯЛІСЯ МЕСЦАМІ

Спартсмены шаснаццаці краін удзельнічалі ў міжнародным турніры па класічнай барацьбе, які прайшоў у ФРГ.

Гонар нашай Радзімы ў вагавай катэгорыі да 90 кілаграмаў абаранялі прадстаўнікі Беларусі Ігар Каньгін і Аляксандр Дубоўскі. Яны і занялі першыя два месцы. Перамог Ігар Каньгін.

Цікава адзначыць, што на нядаўна прайшоўшым чэмпіянаце Савецкага Саюза першым быў Аляксандр Дубоўскі, а другое месца заняў Ігар Каньгін.

УЗНАЧАЛІ ТАБЛІЦУ ПЕРШЫНСТВА

На першынстве краіны па ручному мячу, якое праходзіць у Кіеве, прынцыповай была сустрэча паміж камандамі ЦСКА (Масква) і СКА (Мінск). Гэтыя калектывы мелі роўную колькасць ачкоў.

Поўны драматызм паядынак прынес перамогу мінчанам з лікам 22:21. Масквічы мелі рэальны шанц зраўняць лік за тры секунды да канца сустрэчы, калі суддзя назначыў пенальці. Але з сяміметравай адзнакі Драчоў (ЦСКА) не папаў у вароты.

Гэта перамога дазволіла мінчанам выйсці на першае месца ў турнірнай табліцы. Наперадзе — заключныя гульні фінальнай шасцёркі.

З народнага гумару

Муж есць капусту, моршчыца і гаворыць жонцы:

— Нешта ты сёння капусту нясмачную зварыла.

Жонка накрыўдзілася:

— Кінь ты прыдзірацца, я ў гэтую капусту ўсю душу ўлажыла.

— А мяса ты палажыла?

— Ой, і праўдачкі, забылася.

Дзед ды баба пасварыліся паміж сабой і вырашылі: адно

да аднаго не гаварыць. Але нядоўга вытрымалі, бо ў бабы цяргення не ханіла, яна і пытаецца:

— Стары, ці ты ўчора чхнуў?

— А што? — панура пытае стары.

— Будзь здароў! — ласкава кажа яна.

— Дзякую.

Гэтак і памірыліся.

Лісіца паклялася, што не будзе есці птушынага мяса, аб'я-

віла сябе святой і пайшла ў манастыр. Па дарозе, на загуменні, ёй сустрэўся гусак, ён выцягнуў шыю і заспеў на лісіцу. Нядоўга думаючы, лісіца сханіла гусака за горла і задушыла.

— Што ты робіш?! — закрычаў з дрэва шпак, бачачы такое злачынства. — Ты ж паклялася не есці птушынага мяса.

— А няхай не сіпіць на святую! — адказала лісіца, хрумстаючы гусіную лапку.

З народных песень

КУМА МАЯ, КУМАЧКА

Кума мая, кумачка, Дзе жывеш! 2 р.
Чаму мяне ў гасцейкі Не завеш! 2 р.
Ці ты, куме, розуму Пытаеш! 2 р.
Ці ты маёй хатачкі Не знаеш! 2 р.
А вунь мая хатачка Ля вады, 2 р.
З высокага дзераўца, З лебяды. 2 р.
Яшчэ к таму сенечкі Прыпляту 2 р.
З харошага дзераўца, З асату. 2 р.
Тады цябе ў гасцейкі Пазаву, 2 р.
Як свежае рыбачкі Навару. 2 р.
А свежая рыбачка — Акунёк, 2 р.
А любенькі гасцічак — Мой кумок! 2 р.

СЯДЗІЦЬ КАМАР НА ДУБОЧКУ

Сядзіць камар на дубочку, На зялёным лісточку. Ай, люлі-люлі-люлі, На зялёным лісточку.

Сядзіць камар, напяваець, Чорных мушак забяўляець. Ай, люлі-люлі-люлі, Чорных мушак забяўляець.

Наляцела шура-бура, Камарочка з ліста здула. Ай, люлі-люлі-люлі, Камарочка з ліста здула.

Прыляцелі тут дзве мушкі, Узялі камара пад ручкі. Ай, люлі-люлі-люлі, Узялі камара пад ручкі.

Узялі камара пад ручкі, Сунулі яго ў падушкі. Ай, люлі-люлі-люлі, Сунулі яго ў падушкі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 503